

6-7). Şairin bu tarihten sonra yaşadığına dair bir ipucu yoktur. Zarîfî'nin Şemsi Ahmed Paşa'ya (ö. 988/1580) şiirler sunmasından sonra belli bir dönemde devlet memuriyetine girdiği anlaşılmaktadır.

Eserleri. 1. Divan. Divanda şairin diğer eserlerinden toplanan parçalarla birlikte on üç kaside, on terciibend, iki müseddes, üç tahmîs, bir murabba, biri Arapça, biri müveşşah olmak üzere 289 gazel, on üç mesnevi, iki tarih kıtası, on iki kıta, iki nazım, kırk altı matla' ve on dört müfred olmak üzere toplam 408 şiir bulunmaktadır. Zarîfî divanının üç nüshası tesbit edilebilmiştir. Bilinen en kapsamlı nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (TY, nr. 673/3) ve şairin *Râhatü'l-ervâh* ile *Mihr ü Mâh* adlı eserleriyle birlikte Zarîfî külliyyatı içinde yer almaktadır. Leiden Üniversitesi Kütüphanesi'nde mevcut ikinci nüshası da (Cod. Or., nr. 1286) *Râhatü'l-ervâh* ve *Mihr ü Mâh* ile beraber Zarîfî külliyyatı içindedir. Üçüncü nüsha Biblioteca Apostolica Vaticana'da kayıtlıdır (Vatikanö Turco, MS, nr. 262/2, vr. 39-91), bu nüsha *Mihr ü Mâh* ile birlikte ciltlenmiştir. Gülşah Taşkın divan üzerine doktora tezi hazırlamıştır (bk. bibl.). **2. Mihr ü Mâh.** III. Murad'a sunulmak üzere 986 (1578) yılında kaleme alınan *Mihr ü Mâh* şairin ilk eseri olup aruzun "mefâilün mefâilün feülün" kalıbıyla yazılmış, 1213 beyitlik klasik bir aşk hikâyesidir. Mesnevînin İstanbul (TY, nr. 673/2) ve Leiden (Cod. Or., nr. 1286) üniversiteleriyle Atatürk Üniversitesi (Seyfettin Özege Bölümü, Ağâh Sırrı Levend Kitapları, nr. 147) kütüphanelerinde, Almanya Marburg Millî Kütüphanesi'nde (Or. Oct., MS, nr. 2390, vr. 110-142) ve Biblioteca Apostolica Vaticana'da (Vatikanö Turco, MS, nr. 262/1, vr. 1-37) nüshaları tesbit edilmiştir. Zarîfî'nin *Mihr ü Mâh*'ı üzerine Vedat Nuri Turhan yüksek lisans tezi hazırlamıştır (bk. bibl.). **3. Râhatü'l-ervâh.** 1013'te (1604) tamamlanan eser I. Ahmed'e sunulmak üzere manzum-mensur karışık yazılmıştır ve Sa'dî-i Şîrâzî'nin *Gülistân*'ına nazîredir. Eserde şairin diğer eserlerine nisbetle daha ağır bir dil kullanılmıştır. Yer yer müstehcen fıkralar, Nasreddin Hoca fıkraları, latifeler ve ilginç hikâyelerin anlatıldığı *Râhatü'l-ervâh* kültür tarihi açısından bir kaynak niteliğindedir. Eserin Leiden Üniversitesi Kütüphanesi ile (TY, nr. 673/1) Almanya Marburg Millî Kütüphanesi'nde (MS. Or. Oct., nr. 2390, vr. 1-108) kayıtlı üç nüshası bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Çorlulu Zarîfî Divanı: İnceleme-Edisyon Kritikli Metin (haz. Gülşah Taşkın, doktora tezi, 2009), MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü; *Zarîfî ve Mihr ü Mâh Mesnevîsinin Tenkidli Metni ile İncelemesi* (haz. Vedat Nuri Turhan, yüksek lisans tezi, 1995), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; *Behiştî Divânı* (haz. Yaşar Aydemir), Ankara 2000, s. 66; Kafzâde Fâizî, *Zübdetü'l-eş'âr*, Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 1065, vr. 58b; *Keşfü'z-zunûn*, I, 798; E. Rossi, *Elenco dei Manoscritti Turchi della Biblioteca Vaticana*, Vaticano 1953, s. 222; TYDK, II, 526-527; M. Götz, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1968, II, 144, 388-389; J. Schmidt, *Catalogue of Turkish Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections in the Netherlands*, Leiden 2000, I, 582-586; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî* (haz. Cemal Kurnaz – Mustafa Tatcı), Ankara 2001, II, 597; Niyazi Ünver, "Zarîfî", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara 2007, VIII, 707; Gülşah Taşkın, "Çorlulu Zarîfî'nin Râhatü'l-ervâh'ında Aşk ve Âşık", *Turkish Studies*, V/3 (2010), s. 522-540; "Zarîfî (Çorlulu)", *TDEA*, VIII, 644.

GÜLŞAH TAŞKIN

ZARİFÎ, Rusçuklu

(ö. 1210/1795)

Divan şairi ve mutasavvıf.

Rusçuk'ta doğdu. Kaynaklarda Zarîfî Şeyh Ömer, Ömer Zarîfî, Zarîfî Baba, Ömer Baba, Ahmed Zarîfî Baba, Ahmed Baba gibi isim ve unvanlarla anılır. Sa'diyye tarikatına intisap ederek zamanla bu tarikatın tanınmış şeyhlerinden biri oldu. Rusçuk'ta vefat etti ve Tombul Camii hazîresine defnedildi. Kaynaklarda, hat sanatında da mahir olan Zarîfî'nin birkaç mushaf yazdığı belirtilmektedir.

Eserleri. 1. Divan. Günümüze tam olarak ulaşan tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlı olup (TY, nr. 3863/1) 199 varaktır. Divanda üç tevhid, iki münâcât, üç na't, bir mi'râciyye, birer nebî, çârâyâr ve on iki imam methiyesi, iki Kerbelâ mersiyesi, Seyyid Sa'deddin el-Cebâvî methiyesi, on üç mutasavvıfane kaside, 530 gazel ve ilâhî yer almaktadır. İlâhilerin bir kısmı dörtlükler halinde yazılmış, bazılarında aruz, bazılarında hece vezni kullanılmıştır. Manzumelerin büyük çoğunluğu tasavvufî mahiyettedir. Bunların arasında Yûnus Emre, Şeyh Sa'deddin el-Cebâvî, Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Şeyh Nakşibend, Timur Baba gibi mutasavvıfların methinde şiirler de vardır. Antalya Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi'nde kayıtlı (nr. 2971/1) 22 varaklık bir diğer nüshada bazı gazeller bulunmaktadır. **2. Pendnâme** (*Nasihât-nâme*). Zarîfî'ye asıl şöhretini kazandıran ve

kırka yakın nüshası bilinen eserin muhtelif baskıları yapılmıştır (İstanbul 1271, 1289 [taşbasma], 1317, 1327). Kaynaklarda 1300 beyit civarında olduğu belirtilen *Pendnâme*'nin Mehmet Arslan tarafından hazırlanan yeni yayımı (Sivas 1994) 1071 beyit içerir. Ferîdüddin Attâr'a nisbet edilen *Pendnâme* örnek alınarak meydana getirilen eser "fâilâtün fâilâtün fâilün" vezniyle yazılmıştır. Müellif, incelik ve hoşgörü çerçevesinde dinî, ahlâkî öğütlerini, insan ilişkilerini ve kişinin Allah'a karşı sorumluluğunu ön plana çıkararak 135 başlık altında anlatmaktadır. Eserde komşu haklarına, emanete hıyanet etmeye, yetimi kollamaya, konuşma âdâbına, âşık ve mâşuk haline, sır tutmaya, hediye âdâbına, sofrâ âdâbına, az yemenin ve uyumanın faziletine, yol arkadaşını seçmeye, sır saklamaya, feleğin vefasızlığına, misafir hakkı vb.ne dair öğütler verilmektedir. **3. Tasavvufnâme.** Aruzun "mefâilün mefâilün feülün" kalıbıyla yazılmış 103 beyitlik bu risâle, yazma ve matbu birçok pendnâme nüshasının sonunda yer aldığı gibi müstakîl yazmalar halinde de mevcuttur. Tasavvufî öğütlerin yanı sıra yirmi üç beyitte tasavvufun ve tasavvuf ehlinin tarifleri yapılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Zarîfî, *Divan*, İÜ Ktp., TY, nr. 3863/1; a.mlf., *Pendnâme-i Zarîfî* (haz. Mehmet Arslan), Sivas 1994; Fa'tin, *Tezkire*, s. 255; *Sicill-i Osmânî*, III, 262; *Osmanlı Müellifleri*, I, 109; *İzâhu'l-meknûn*, I, 515; TYDK, III, 869-870; Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî* (haz. Cemâl Kurnaz – Mustafa Tatcı), Ankara 2001, s. 597; Rasim Deniz, "Zarîfî'nin 'Yazma Tasavvuf-Name'si'", *EÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 7, Kayseri 1990, s. 215-226; Mehmet Arslan, "Tasavvufnâme-i Zarîfî Üzerine", *Kızılurmak*, sy. 7, Sivas 1992, s. 20-24; *Kâmûsü'l-a'lâm*, IV, 3034; "Zarîfî Ömer Efendi", *TDEA*, VIII, 644; Türkan Alsirt, "Zarîfî", *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara 2007, VIII, 708.

MEHMET ARSLAN

ZARİFOĞLU, Abdurrahman Cahit

(1940-1987)

Şair ve yazar.

1 Temmuz 1940'ta Ankara'da doğdu. Baba tarafından Kafkasya'dan gelip Maraş'a yerleşen bir aileye mensuptur. Babası Niyazi Bey hâkimdi. Annesi Şerife Hanım, Maraşlı Evliyazâdeler'dendir. Okuma yazmayı, resim yapmayı, Kur'an okumayı daha okula başlamadan annesi ve annesiyle mahalle hocalarından öğrendi. Babasının görevi sebebiyle çocukluğu Silvan, Baykan, Siirt, Siverek, Kızılcahamam